

Uredništvo i
uprava nalaze se
u Zagrebu,
Gundulićeva ul. 22a
II. kat lijevo
Rukopisi se ne
vraćaju.

ŽIDOV

Izlazi dvaput
mjesečno.

Pretplata:
Godišnje K 10,
polugodišnje K 5,
četvrtgodišnje K 3.
Pojedini br. 40 fil.

HAJ'HUDI

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA.

God. 1.

1. prosinca 1917. - ZAGREB - 16. kislev 5678.

Broj 6.

Znamenita izjava engleske vlade za cionizam.

Prema bečkom listu „Jüdischē Zeitung“ priopćujemo znamenitu vijest o izjavi engleske vlade o cionizmu zajedno s komentarom cion. organizacije. Eto je: Engleski ministar vanjskih poslova Balfour upravio je dne 2. studenoga 1917. Lordu Rothschildu u Londonu dopis ovoga sadržaja:

Ministarstvo vanjskih posala.
2. studena 1917.

Moj dragi Lord Rothschild!

Na veliko svoje zadovoljstvo dostavljam Vam u ime vlade Nj. V. slijedeću izjavu simpatija za cionistička nastojanja, koja su po kabinetu ispitana i odobrena.

Vlada Njegovog Veličanstva promatra osnutak nacionalne domaje za židovski narod u Palestini s dobrohotnošću i trudit će se što više može, da olakša postignuće toga cilja; pri tom valja jasno razumjeti, da se ne će ništa učiniti, što bi moglo biti na uštrb građanskih i vjerskih prava nežidovskih zajednica u Palestini ili prava i političkog položaja Židova bilo u kojoj drugoj zemlji.

Umoljavam Vas, da ovu izjavu stavite do znanja cionističkoj federaciji.

potpis: James Balfour.

Ova je izjava engleske vlade dogadjaj izvanrednoga zamašaja. To je prvi

slučaj, da jedna vevlast oficijelno zauzmiže svoje stanovište prema cionizmu. Prvi put je po jednoj evropskoj vladi podignut u krug znamenitih političkih problema sadašnjosti zahtjev židovskoga naroda za obnovom nacionalnog života u Palestini. Smijemo reći, da je priznanje ovoga zahtjeva po engleskoj vladi događaj historičke znamenitosti.

Skoro su sve države svijeta još uvijek sred krvavog rata i možda će političke strasti gledati ovaj događaj u različitom osvjetljenju. Medjutim, za nas cioniste stoji čvrsto i nepomično činjenica, da je od najveće vrijednosti ovakvo priznanje našeg pokreta kao političkog faktora i to nezavisno o tome, kakove političke ciljeve žele postići vlade, kada zauzimaju prema cionizmu stanovište na ovaj ili onaj način.

Možda je nakana engleske vlade, da stavi Palestinu pod engleski protektorat. Ali niti u slučaju, da bi Palestina bila osvojena, ne bi još nipošto bilo riješeno pitanje državopravne pripadnosti i to poradi ustanova međunarodnog prava, koje još vrijede. Palestina je tursko područje i ostat će, to i ako bi dalje prodrle engleske vojske. Samo mirovna konferencija i na njoj stvorena međunarodna utanačenja mogu konačno odlučiti o pripadnosti jednoj ili drugoj državi u ratu osvojenih ili prijepornih područja. Već toga radi ograničila se izjava engleske vlade samo na priznanje cionističkih težnja, i nije smjela dotaći državopravni odnošaj Palestine prema Turskoj. A po svoj prilici bijaše izričita želja engleskih cionista, da je izjava obavljena u tom obliku, i bez saveza s ikakvim engleskim željama za protektoratom. To zahtijeva i biće cionističkog

pokreta, jer kao prije, tako vrijedi i danas načelo Theodora Herzla da *djelo židovskoga preporoda u Palestini mora biti popraćeno dobrohotnošću svih vlasti i da mora uslijediti u potpunoj lojalnosti prema suverenom gospodararu zemlje.*

Imade razloga za predmnjevu, da će se vlade Udruženih država, Franceske i Italije pridružiti stanovništu engleske vlade u pitanju cionizma. Želimo i nadamo se, da će i *središnje vlasti*, a naročito Turska zauzeti isto stanovište. Jer cionizam imade samo ovaj jedini cilj.

Da s odobrenjem cijelog kulturnog svijeta: dovrši u Palestini djelo mirnog kulturnog rada, nesmetano i u sigurnosti, u korist židovstva i cijelog čovječanstva.

Izbori u zagrebačkoj bogoštovnoj općini.

Napokon više od 5½ godina raspisani su izbori za predsjedništvo i vijeće židovske bogoštovne općine u Zagrebu. Mandat sadašnjih članova tih bogoštovno-općinskih tijela istekao je već pred 2½ godine, nu gospoda su svoje mandate samovoljno produljila. Već to odaje, da dosadašnje predsjedništvo nema svijesti odgovornosti prema općini t. j. prema sveukupnosti općinara. Razlogom produljenju mandata naveli su ratne prilike. Ipak će se izbori sada provesti — premda još uvijek traje rat, — očito zato, što su nedavno bili izbori za zagrebačko gradsko zastupstvo, čime je dokazano, da rat nije zapreka za izbore. Ovo oponašanje prilika, koje ne dozvoljavaju nikakove ispredbe, također je

Martin Buber: Narodi, države i Cijon.

Autorizovani prijevod od Ignotusa.

Pojmovi i zbilja.

Pismo gosp. tajn. vlad. savjetniku prof. Dru Hermanu Cohenu.

1.

Vi ste, visoko poštovani gosp. tajni savjetniče, u K. C.—listovima priopćili sastavak pod naslovom »Cijonizam i vjera«, koji mi se u mnogom pogledu, i to kako u svojim tvrdnjama tako i u svojim porekama, čini znamenitim, da preznamenitim, a da bi se smio sumarno raspraviti ili da se prije njegov slijed misli nebi pomno prosljedio.

Opravdavate ovu neobičnu Vam publicističko-polemičnu izjavu sa bojazni, da pogibelj, koju po Vašem mišljenju cionizam predstavlja, usljed povišene međunarodne napetosti biva uvijek veća i aktuelnija. Širenje antisemitizma da prikazuje asimilaciju uzaludnom, a cionizam kao jedino utočište. S druge strane ali da upravo cionizam istančava osjetljivost za nacionalnu razliku i na taj način da mnoge, pošto ju nemogu savladati, zavadja do odluke, da ju pokrštenjem bar za svoju djecu odstrane. Vjeri pako i domovini jednako vjerni liberalni Židov da je »po cionizmu izrugavan i prezren«, kao »kukavica i licemjerac« označen. Ali kao licemjerac i u svom religiozitetu, jer cionisti nepriznaju nikome religiozitetu, tko nema židovskog nacionalnog osjećaja. Naprotiv da se oni, cionisti, slažu u nenaravan savez sa orthodoxijom, ma da se klanjaju panteizmu i židovskoj rasi daju

obilježje svetosti. Kad dakle, nastavljate Vi, cionizam vjeru i narodnost postavlja jednu ravnom drugoj, to prije svega prigovarano, da mi necionisti nipošto nestavljamo vjeru izvan veze sa narodnošću. Mi samo nepostavljamo obje identičnima, nego činimo narodnost antropološkim sredstvom za uzčuvanje vjere. Narodnost je, izjavljujete Vi, »prirodni uvjet i osnovka za uzdržanje vjere«. Ali narodnost da je sasvim nešto drugo nego li narod. Narodnost da je prirodna činjenica, a narod državna tvorevina. »Država istom osniva i utemeljuje onaj narod, sa kojim se poistovjećuje. Ali ovaj jedan državom definirani narod može mnoge narodnosti u sebi ujediniti. I njemački narod obuhvata više narodnosti, medju njima „našu postojeću židovsku narodnost“. Cionizam ali da govori o narodu židovskom; nato bi imao pravo samo „kada bi načelno i beziznimno težio za židovskom državom“. On ali da traži samo »javno-pravnu« (valja reći: javno-pravno osiguranu) domaju. — Pošto ju on ali traži za Židove, a da nečini ograničenja: »za one Židove, koji doslije takove nemaju«, to on time nesamo bolno vrijedja domovinsko čuvstvo onih Židova, koji već posjeduju domaje, nego se čini i krivcem dvoičnosti, koja za Vas »cieli cionizam čini gotovo nepojmivom neistinitošću«. A bez istinitosti da nema »valjano orijentirane« religioznosti. I doista: kako cionisti sa svojim panteizmom protuslove židovskoj vjeri, tako cionistička literatura, i u djelima njemačkih rabina, obiluje frivolnim izrugivanjem najviše ideje židovskog religiozitetu, ideje mesijanskog čovječanstva. Tome cionizmu, koji potvrđuje općenu predsudu

vrlo karakteristično za pronicavost i svijest dosadašnjih predstavnika općine.

Izbori su raspisani za 10.—12. prosinca o. g., dakle na radne dane i baš za vrijeme radnih satova. — Za treće izbornoštvo, izborništvo ekonomski najslabijih, raspisan je izbor za srijedu — na sajmovni dan. Bolje se »izborima« nije mogao udariti žig puke formalnosti, istaći, da se ne želi vidjeti što više, već što manje izbornika. Možda će se ipak razočarati! Izborne su listine stajale članovima na uvid — propisno — samo osam dana i to — propisno — samo u hramu i u općinskoj dvorani, — premda je predsjedništvu bilo poznato, da na taj način izborne listine ne će doći do velikog publiciteta. A do toga mu za cijelo nije ni bilo stalo, jer bi inače bio — i ako mu to nije dužnost u smislu općinskog statuta — izborne listine držao dulje otvorenima i bio bi upozorio općinare na te listine putem novina.

Već prigodom zadnjih izbora predstavnika bogoštovne općine bilo je borbe. Pokazala se jaka struja, koja nije bila zadovoljna sa radom prijašnjega predstavništva, pa je postavila program, što bi ga naredno predstavništvo imalo provesti. Od toga programa nije provedena niti jedna točka — ma upravo niti u najmanjem dijelu — unatoč dugotrajnosti mandata. Današnjem je predstavništvu poznato, da taj program ne samo nije zastario, nego da taj program danas imade više pristaša nego prije. Ipak današnjem predstavništvu nije bilo ni na kraj pameti da omogući, da pristaše toga programa uzmognu vršiti kontrolu kod izbora. Statut ne poznaje stranačkih i programnih povjerenika kod izbora, statut poznaje samo izorno povjerenstvo imenovano po predsjedništvu, pa je samo takovo izorno povjerenstvo imenovano. Duh liberaliteta nije se taknuo duše današnjeg predsjedništva.

Aktivno izorno pravo imade svaki muški općinski pripadnik, kojem je bogoštovni porez odmjeren barem kroz tri godine prije izbora, a nije s uplatom poreza u zaostatku. U općinsko vijeće mogu izbornici biti izabrani samo onda, ako su ugarsko-hrvatski državljani, a u predstojništvo samo onda, ako su uz to još zavičajni u kojoj općini u Hrvatskoj i Slavoniji. Prema tomu nije tako lako znati, tko zapravo imade aktivno, a tko još i pasivno i koje izorno pravo, pošto su izborne listine nakon kratkog vremena već zatvorene, te se sada

ne mogu uviditi. To vanredno otežava postavljanje kandidatura.

Ne misli se na obdržavanje izbornih sastanaka, na razvijanje programa i javno postavljanje kandidatura. Htjelo bi se u tajnosti postaviti kandidature, da se uz što manje sudjelovanje izbornika, u što većoj tišini izabere listina, za koju nitko ne bi znao, tko ju je postavio i kakov program — ako o tome uopće može biti govora — ta listina zastupa. Rezultat bi takovih izbora bio, da bi kraj sveopćeg nehaja izbornika bili »izabrani« — uistinu imenovani — prijašnji predstavnici uz posve nebitne promjene: na mjesto mrtvih — koje se na žalost ne može birati niti po zagrebačkom statutu — došlo bi nekoliko novih imena, a tu i tamo mogao bi biti izabran i kakov »opozicionalac«, koji bi predstavništvu bio u volji. Kompaktna većina bila bi u glavnom opet na okupu, da nastavi nerad, kojega nije morala ni prekidati.

Izbornici se prema visini bogoštovnog poreza dijele u tri skupine: najbogatiji, bogati i plebs. Svaka takova skupina bira odjelito, a svakoj pripada jednak broj mandata (12 članova predstojništva, 12 članova vijeća i po 2 zamjenika u svakom tijelu), premda prva skupina broji samo 130, druga 190, a treća 585 izbornika. Prema pravilima može — tko imade pasivno izorno pravo — biti izabran ma u kojem tijelu. U praksi se to provadja tako, da se postavljaju u I. izbornoštvo kandidati samo iz I. skupine, u II. iz I. i II., a u treće iz svih triju skupina tako, da se redovito bira iz I. skupine polovica svih mandata, iz II. skupine $\frac{2}{6}$, a iz 3 skupine $\frac{1}{6}$ mandata. Pri tome se pazi da stanoviti bogataši, koji osim novca nemaju nikakove druge kvalifikacije — svakako dođu u predstavništvo. Stanovite familije ili branše moraju takodjer biti zastupane u odgovarajućem broju. Ispričavaju se pri tome time, da bi općina materijalno štetovala, kad se izvjesne osobe ne bi birale. Sjajne li kvalifikacije za njih. A biva da se netko bira zato, jer se nadaju, da će se za uzdarje — u oporuci sjetiti općine!

Osobito su preporuke vrijedni i izaberi takovi, koji su kao članovi prijašnjih predstavništva uvijek mudro šutili, nikada nijesu postajali neugodni raznim predlozima ili upitima i uvijek glasovali za »oficijelne« predloge. Još je bolja kvalifikacija onih, koji uopće ne dolaze na sjednice. Jedino se zamjera, ako član predstavništva

nije voljan, da dolazi u hram k svakom svečanom bogoslužjenju u cilindru.

Kroz godine postala je zagrebačka »izraelska« bogoštovna općina sve to više jednim upravnim tijelom, koje je židovsko tek u toliko, da primitci dolaze isključivo od Židova, a troše se u židovske svrhe u toliko, da se plaćaju židovski namještenici općine, troši nešto na židovski hram i židovske škole i slično. Nema tu svijesti, da je sve to (hram, škola, namještenici, predstavništvo, proračun itd.) sporedno, da su to samo nužni rekviziti jedne židovske bogoštovne općine, koji služe glavnom cilju izraženom u pravilima — nešto oskudno — u § 3. pogl. II. »Zadatak bogoštovne općine«. Nema tu svijesti, da je to jedna općina, jedna zajednica — notabene jedna zakonom obvezatna — koja u stanovitom pogledu ima neke zajedničke interese. Naročito nema veze između predstavništva i izbornika, nema svijesti odgovornosti, a najmanje je židovske svijesti i židovskog duha u toj općini i tom predstavništvu.

Služba je predstavništva Ž. b. o. počasna i besplatna. Ako se i ne može kazati, da je ta služba iole naporna — jer sve agende i funkcije obavlja sam, osobno i isključivo predsjednik, dok drugi funkcionari sa titulušima ili bez ovih nemaju upravo nikakove funkcije — ipak navodno nijednom članu predstavništva nije stalo do njihovih počasnih mjesta i rado su pripralni da ih napuste — ako ih se ne izabere! Samo što nastoje ipak, i to ne bez uspjeha i vrlo promišljeno i sistematski, da ih se uvijek ponovno bira, premda za općinu i za židovstvo nemaju nikakvih zasluga, niti imadu volje i razumijevanja, a kamo li ljubavi za židovsko-općinske potrebe! Kroz godine podupiru i šire nehaj i indolenciju za židovsko-općinske stvari, to im je najbolje jamstvo, da bi mogli biti ponovno izabrani. Zašto im je ipak do toga, da budu izabrani? Razlozi su vrlo raznoliki, nu nijedan nema sveze sa samim židovsko-općinskim stvarima. Ponajviše je po srijedi taština. Ljudi koji cijelo svoje znamenovanje dobivaju po novcu, htjeli bi doći do manjeg ili većeg uvažanja u javnosti, pa im je židovska bogoštovna općina najbolji sprungbret. Do mnijenja ne-židova tim je ljudima vrlo mnogo stalo. Nežidovi još nešto drže do »izabranika« židovskih općina i ne bi vjerovali, kako

kršćana protiv nas, da mi nemamo religiozitet, mora se odgovoriti, da mi »u nekoj prirodnoj činjenici, kao onoj narodnog podrijetla« nebi mogli tražiti »pravi i jedini oslon za našu samosvjest«. »Tko sa cijelim žarom svog srca, potrešen i drhćući moli svoj »Šema Jisrael«, taj i jedino on utvrđuje svoj židovski ja nepokolebivo u duhu i u duši«. Sa tog stanovišta da se ima posmatrati i cijonistički zahtjev za oživljenjem jevrejskog jezika; dabome da je naša dužnost gojiti jevrejski jezik, ali ne kao profani jezik općenja, nego kao jezik naše molitve; toliko jevrejštine mora po tome (tako Vi precizirate svoj zahtjev) svaki naobraženi Židov nastojati, da stekne, koliko je potrebno za razumijevanje najvažnijih molitava. Takovim učvršćenjem i proširenjem svog odnošaja prema židovstvu bi njemački Židovi, po Vašem mišljenju, nadjačali cijonizam.

Danas mogu da se osvrnem samo na one točke Vašeg sastavka, koje mi se čine osobito važnim, pa i na ove ne sa poželjnom opširnošću.

2.

»Kada dakle cijonizam poistovjećuje vjeru i narodnost, to prije svega prigovaramo, da mi necijonisti nipošto vjeru ne stavljam o izvan veze sa narodnošću«.

Mi necijonisti! Mislite li doista, da možete u ime necijonista dati ovu izjavu? Ili samo i u ime liberalnih Židova, čijim govornikom Vi nekoliko izreka prije, i to sa pravom, istupiste?

Od jednog stoljeća i duže naglašuju manje ili više liberalni Židovi u svim jezicima i naglascima, da u opće nema židovske narodnosti, ili, kako je Moriz Lazarus, akreditirani zastupnik,

očito protegnavši posljeteke svog samoopažanja na općenitost, to formulirao: »Židovi nemaju više vlastite narodnosti; u opće nema više Židova, koji ima samo još židovskog duha«. Ali Vi, gosp. tajni savjetniče, govorite kao da je priznanje židovske narodnosti integrirajući sastavni dio necijonističkog, napose liberalno-židovskog naziranja o svjetu i zamjerate cijonizmu, što nikako nemože da zamjeći ovaj sastavni dio.

Svakako, Vi naglašujete, da Vi u narodnosti, koju smo mi vični shvatiti kao historičnu kategoriju, vidite samo »prirodnu činjenicu«; i doista upotrebljujete Vi u Vašim spisima termina »narodnost« i »pleme« ili »podrijetlo« kao sinonima. Ali kako možete Vi, sa Vašeg stanovišta strogog staro-židovskog monoteizma, podrijetlo uzimati kao »prirodnu činjenicu«? Židovska prariječ »sjeme«, koja nigdje nefali, gdje Bog sa Abramom i porodom Abramovim svoj savez sklapa i obnavlja, ne kod saveza nad žrtvom petih životinja, ne kod saveza na brdu Morija, niti kod saveza u Beth-Elu — taj princip saveza da nije u povjesti djelujuća volja božja i smisao božji, već prirodna činjenica?

Ali Vi sami u nastavljanju Vaših izvoda neuzdržavate Vašu definiciju na snazi ili dolazite, u protuslovlje s njom. Vi kažete: »Narodnost ima dašto jedan momenat, čijim jačanjem cijonizam prividno stiže zasluge: jevrejski jezik«. Zaboravimo na čas na pitanje »prividne« zasluge — to nema sumnje, da Vi na tom mjestu označujete jevrejski jezik jednim momentom židovske narodnosti. Jeli to još uvijek prirodna činjenica, puko podrijetlo, »antropološko sretstvo« — ova narodnost, medju čije momente spada jezik: Da li se i jezik porodom posjeduje? A pogotovo

je to lako napraviti i kako malo to doista vrijedi.

Ljudi koji su — jedni svijesno, drugi iz posvemašnje nesposobnosti — sjedeći u dosadašnjim predstavništvima Ž. b. o. doveli do toga, da je Ž. i. b. o. (kraj tolikog, broja članova, kraj relativno velikog općinskog aparata, kraj budžeta od preko K 80.000 godišnje — a gdje su tek humanitarne institucije, koje su srećom sve bolje od same općine) postala u židovskom i moralnom pogledu tako sterilna i pasivna, takovi ljudi nemaju prava sjediti u predstavništvu Ž. i. b. o.

Prije izbora treba sazvati izborne skupštine. Treba »gospodi«, koji se hoće igrati vlastodržaca, dokazati, da moderno doba nije neplodno prohujalo nad Zagrebom. Treba pokazati, da tu još imade interesa na židovskim stvarima, da tu još imade Židova, imade puka, da tu još imade židovskih potreba, kojima treba udovoljiti. Te potrebe treba istaknuti i tražiti od narednog općinskog predstavništva, da im udovolji.

Tu je savez židovskih bogostovnih općina H. i Sl.

Svaka i najnezatnija skupina ljudi jednakin ciljeva i interesa se udružuje. Udruženje jača. Svaki član udruženja daje ovom nešto od svoje snage, a udruženje to svakom članu stotruko vraća. Zašto nije proveden Savez Ž. i. b. o. H. Sl.? To bi jačalo svijest i snagu naših Ž. b. o. i naših općinara, a dosadašnjem predstavništvu kao da nije bilo do jačanja, nego do slabljenja židovstva.

Tu je reforma izbornoga reda. Ne ćemo izborne kurije po visini poreza! Toga više nema nigdje na svijetu, hoćemo da to istrijebimo i u ono nekoliko židovskih općina, gdje kao da se još uvijek vrijednost čovjeka mjeri po množini novca. Bogatstvo obvezuje čovjeka, no ne daje mu nikakvih posebnih prava! Židovi su uvijek stajali u prvim redovima modernog, naprednog i demokratskog pokreta mi danas više ne možemo nikako trpiti oligarhiju nekolicine bogataša! Tražimo jednako, opće, tajno izborno pravo za svakog općinara. Zar da židovska općina zagrebačka u bujici demokratizma ostaje okamina najreakcionarnijeg izbornog sistema?

Tražimo, da predstavništvo ž. b. o. hrvatske prijestolnice samo i putem Saveza ž. b. o. H. i Sl. poradi oko promjene

interkonfesionalnoga zakona. Neka se već jedanputa uklone ustanove, koje nas hoće vijedjati i prikazati manje vrijednima! Vrijeme je da padnu sramotne ustanove, koje griješe o temeljno načelo svake moderne države, prema kojem građani moraju noseći jednako sve terete — jednako uživati i sva prava.

Tražimo, da Židovska pučka škola ostane na životu, da se obrani od onih, koji ne shvaćaju njezinu zamašnost kao rasadišta židovske nastajne generacije. Ne ukloniti nego — sit venia verbo — požidovčiti je valja! Tražimo za nju jedan plus židovstva i u pogledu nastavne osnove i u pogledu nastavnika samih — njihove židovsko-moralne vrijednosti.

Tražimo pravednu poreznu reformu. Ne dozvoljavamo, da se nekolicina bogataša hvasta, da uzdržava općinu. Općina ne zavisi o njima, a ne smije — morala radi — da zavisi od njihove milosti. Ona treba da naglasi svoj javno-pravni značaj, a ne da se ponizi do filantropske družbe, koja je domena „dobročinitelja“.

Neka se porez pravedno razdijeli uvažanjem materijalnih prilika svakog pojedinca. Porezni je maksimum postao mnogo premalen, jer je vrijednost novcu pala, pa treba porezni maksimum povisiti. Neka općina bude produktivna u židovskom duhu, pa će se uvijek lako i brzo nasmoći sredstva za svaku potrebu.

Nežidovskoj b. o. ne mogu općinari doprinositi terete radosna srca.

Prosvjedujuemo protiv protu rabinskog duha, što vlada u općini. To je nonsens, Rabina se ne smije sistematski elimirati iz općinskog života, on je najpozvaniji, imade najbolju kvalifikaciju, i njegova je prva zadaća, da općinu vodi, da je vodi u židovskom duhu.

Tražimo, da predstavništvo i. b. o. podupire sve kulturne, humanitarne i socijalne institucije židovstva. Ne mislimo pri tome, da općinski budžet nategnemo u beskonačnost. Ne radi se o novcu, nego o duhu. Tražimo od predstavništva i. b. o. razumijevanja, volje i ljubavi za sve, što je židovsko. Ž. b. o. nije petrefakt, već živi organizam, koji treba da se moderno — židovski razvija.

Treba birati novo predstavništvo i. b. o., koje će se obvezati, da će ovakav program provesti. Sazvat će se izborna skupština, na koju treba da dodje svaki izbornik i

neizbornik Židov — bez razlike spola, da digne svoj glas, da se izjavi o programu i da sudjeluje u postavljanju kandidatura za predstavništvo i. b. o. A onda treba da svaki izbornik pristupi na biralište, da iskoristi pravo, što mu daje glasovnica i da pripomogne, da udje nov, svjež, demokratski, a prije svega židovski duh u našu b. o.

Zanimanje za cionizam raste.

Pod gornjim naslovom štampan je u „Basler Nachrichten“ (od 5. listopada) uvodnik, kojega u cijelosti donošamo:

Cijonistički pokret, kojemu je cilj „da ostvari javno-pravno osiguranu domaju za židovski narod u Palestini“ razvio se u posljednje doba u jaku silu. Iz svih zemalja stižu vijesti o velikim cijonističkim skupštinama i o općenito židovskim kongresima, koji prihvaćaju cijonistički program. Cionizam nije danas više stvar neke stanovite stranke u židovstvu, već možemo ustvrditi, da židovski narod od veće česti, cijonistički misli i očekuje pouzdano cijon. riješenje židovskoga pitanja. Što više, i u zemljama, gdje su Židovi, još prije rata, već skoro izgubili vezu sa svojim plemenom, — probudio se pod utjecajem rata, židovski nacionalizam. Što se toga tiče, veoma iznenadjuje držanje Židova u Italiji. Prigodom ruske revolucije odaslao je savez općina talijanskih Židova „miloj braći u Rusiji“ pozdrav u kojemu piše: „Danas moramo da budemo samosvijesni Židovi, s uspravnim hrptenjačom i srčanim ponosom; čvrsto združeni poradi svetosti i veličine naših zahtjeva. Mi, Židovi iz Italije, očekujemo od vas, da ćete pokazati, kako Izrael znade ispunjavati svoje dužnosti i kako si može izvoštiti mjesto u životu naroda, rađeci za dobrobit zemlje u kojoj živi. Udes Izraelov počiva u Vašim rukama. Zahvaljujemo Vam u ime zajedničkog idejela i naših prastarih nada, jer smo uvjereni, da će te Vi dostojno nastojati, da se ispune“.

Ono što danas Židovi zahtjevaju za sebe, to je podijeljenje opsežnih koncesija za kolonizaciju i nacionalno-kulturnu autonomiju u Palestini.

Čim budu podijeljena potrebna prava moći će se struja židovskoga iseljivanja svrnuti u Palestinu. Za one Židove, koji se ne će preseliti u Palestinu, nego će ostati u zemljama diaspore, neka postane

ovaj jezik, koji svoj daljni opstanak — izuzev svoju započelu obnovu u Palestini — ima da zahvali ne možda »prirodnom« prisvojenju po djetetu, nego svjestnoj protiv prirodne činjenice okolišnog upliva prodirućoj narodnoj volji izdržljivih generacija!

Ne, gosp. tajni savjetniče, sa pojmom prirodne činjenice nemože se narodnost definirati. Ona je povjesna zbilja i čudoredni zadatak. Dakako da i ona ima svoje korijenje u prirodnom Ali i naše čovječstvo ima svoje korijenje u prirodnom, pa ipak nam u svojim granicama nemože otkriti svoju bit, nego tek u duševnoj borbi čovječanstva, u bezkonačnoj težnji ispuniti ideju čovjeka. A drukčije nije ni sa ljubavi, ni sa umjetnošću, ni sa spoznajom. Oné sve imadu svoj korjen u prirodnim činjenicama, ali im nemožemo dokučiti smisla, dok onom odakle nedodajemo kamo, k ishodištu cilj, k spoznaji, odakle su nastale, onu drugu, što ima od njih postati, k onom, što nam je dano, ono, što nam je zadano, k prirodi duh. — Jedna zazbiljnost duha i ethosa je narodnost, i u dvostrukom smislu. Jedna zazbiljnost duha i ethosa u povjesti, jer svojoj ideji služi ne kao antropološko sredstvo k njenom užčuvanju, nego kao svoje ideje nosilac i tjelesnost, ideju uvijek iznova, uvijek novom uvijek drukčije osvajajući, tisućkratno ju pretvarajući i u svim mijenama čistom održavajući, nju i sebe s njom tisućkratno gubeći, te nju i sebe s njom iz sve izgubljenosti u svetoj snazi opet nalazeći, opet stičući i opet radjajući — to jedan smisao narodnosti. A drugi: sve to u naš osobni život presadjeno, u svakog pojedinog od nas, u Vaš, u moj osobni život kao sudbinu i zadatak presadjeno, sve to — da budemo ono, što jesmo, i

kao kušnja, i kao pročišćenje i kao izbor; kao ona terebintha Jesaje, od koje je jedan korjen ostao: »sveto sjeme je njen korjen«.

Nikada, poštovani gosp. tajni savjetniče, nije cionizam, kako Vi tvrdite, poistovjetio vjeru i narodnost; ali on neće nikada ni dozvoliti, da se narodno biće smanji do antropološkog sredstva za užčuvanje vjere. Nego i svaki cijonista, za kojeg kao za mene religijozitet stoji u centru židovstva, znati će i priznati kao ja: da židovski religijozitet — upamtite dobro, ja ne mislim jedan oblik pojave niti jedno shvaćanje vjere, nego cijelu bezkrajnu religioznost židovstva, koja neoznačiva, neograničiva, strujeći preko vjerskih zasada i čudorednih nauka sve ih obuhvaća, a ni od jedne nemože biti obuhvaćena, kadra mjenjat se, a ipak u jezgri nepromjenljiva — da je židovska religioznost, velim, jedna funkcija, najviša funkcija moćnog židovskog narodnog bića, funkcija, koja bez svog nosioca nešamo, kako Vi mislite, da se nebi mogla rasploditi, ne, koja bez njega nebi mogla opstati: koja iz njegove krvi živi, iz njegovih sila jača, iz njegove volje djeluje i koja bez njegovog vitaliteta, bez njegove revnosne i patničke moći nebi našla mjestanca na zemlji. Za historiju i za život pojedinca vrijedi jednako: ideja se nemože realizirati, ako se narodno biće nerealizira. O tome se ali, samo se o realiziranju može raditi. Narodnost kao puka prirodna činjenica je fikcija, kao što je i čovječstvo kao puka prirodna činjenica fikcija; istom kada ju kao zazbiljnost duha i ethosa posmatramo, možemo ju i u našem vlastitom životu učiniti zbiljom.

(Nastavit će se).

Palestina kulturnim središtem, domovinom židovskog duha.

Do nedavna nije se govorilo o cionizmu u političkim sferama, a niti u općenitom novinstvu. Doduše, dnevnicima su donášali članke o vijećanjima za vrijeme velikih cionističkih kongresa. Pokojni vođa cionista, Theodor Herzl, razgovarao je s najvišim vladajućim krugovima raznih zemalja. (Poznate su njegove audijencije kod sultana Abdul Hamida, talijanskoga kralja; zatim njegov nagovor njemačkom caru u poljskom taboru pred Jerusolimom, god. 1898. i rasprave s ruskom vladom u Petrogradu). Ali, premda je Herzlova ideja naišla svuda na dobrohotni doček, ipak nije do danas bila predmetom ozbiljnih političkih raspravljavanja. Rat je donio i cionizam na dnevni red politike. Poznato je, koliko se Wilson zanima za osnovu židovskog naseljavanja Palestine. Palestinsko povjerenstvo koje je imenovao Wilson, njegovo veliko zanimanje za zasnovani židovski kongres u Americi, sve to dokazuje, da je američka vlada voljna poraditi za ostvarenje cionizma. U opće javno mnijenje zemalja sporazuma susreće sa simpatijom cionističke osnove. Sokolov, član užega akcionog odbora cionističke svjetske organizacije pregovarao je nedavno s francuskom i talijanskom vladom o cionizmu i dobio je na oba mjesta odgovor, da su te vlade voljne podupirati nastojanja, koja rade za ostvarenje cionizma. Za jednoga razgovora Sokolova s papom, rekao je sv. otac: „Biti ćemo dobri susjedi“. Engleska je svoje otvoreno zanimanje za cionizam očitovala između ostaloga i osnutkom židovskih legija, koje bi imale cionističke zastave.

U novinstvu zemalja sporazuma izlaze često članci o „židovskoj republici“ o „židovskoj državi“, itd.

Osnutak židovskih legija nije proveden, jer su ugledni engleski Židovi izjavili da ovakove legije ne odgovaraju židovskim interesima. Jer »Židovi ne dolaze u streljačke jarke kao Židovi, već kao građani svojih zemalja«. Židovi kao takovi nemaju razloga da zapreme neprijateljski stav protiv Turske, koja je vazda zaštićivala Židove Stoga i nisu cionistički zahtjevi upereni protiv interesa Turske. Jer cionizam ne teži za odcjepljenjem Palestine od Turske. Što on traži, to je javno-pravno osigurana tvorba autonomne židovske zajednice u Palestini. Ali židovska kolonizacija Turske može samo koristiti turskoj državi.

Tako piše poznati političar za pitanja istoka i poznavalac Palestine, major Franz Karl Endres na uvodnom mjestu „Münchener Neuste Nachrichten“ (dne 28. kolovoza). »Tko je vidio i proučavao cionistički kolonizatorni rad u Palestini, taj mora priznati, da su ove cionističke kolonije cvatuće kulturne oaze u pustinji bez kulture. Ako se nešto poznaje cijela Turska, tada se tom sudu još može pridodati, da je najvlastitiji interes Turske, ne samo da dopusti kulturni razvitak Palestine po Židovima, već da taj razvitak podupire razboritim mjerama. Samo židovska kolonizacija kadra je Palestinu učiniti privredno, snažnom zemljom. Ako se u velikoturskim krugovima cionistički pokret smatra pogibeljnim, tada to odaje kratkovidnost, kojoj se moramo čuditi. Ako neki turski krugovi drže, da je pogibeljno naseljavanje Palestine po Židovima, tada je tome krivo samo nepoznavanje cionističkih osnova«.

Uopće, uvaženi njemački muževi zagovaraju cionizam u raznim listovima Njemačke.

Tako vidimo, da ideja židovskog na-

seljavanja Palestine stiže ozbiljnih pristaša u obim taborima ratujućih vlasti. Možemo se nadati, da će židovsko pitanje biti konačno riješeno na budućem mirovnom kongresu. A drugo riješenje, koje nije cionističko, ne da se niti zamisliti. Dokle god se židovskom narodu ne povрати njegova stara domovina, dotle će biti nezadovoljan i čuti će se uvrijedjenim. Zdrav narodni organizam u Palestini znači ozdravljenje cijeloga židovskoga naroda. Takav organizam načiniti će iz Palestine cvatuću zemlju i kako ono reče Max Nordau »potegnuti će granice Evrope do Eufrata«.

Stanje Židova u Rumunjskoj.

Priopćuje Richard Schwarz.

Iz Petrograda stižu razne vijesti o nečovječnim progonima Židova u Rumunjskoj, između ostaloga, da je 34 rumunjskih židovskih vojnika osudjeno na smrt na vješalima, a izim toga da se uskraćuje primanje na bojištu ranjenih židovskih vojnika u javne bolnice, poradi čega većina takovih bijednika uslijed nedovoljne njege kukavno stradava. Ovaj se postupak mora osuditi to više, jer imade malo koga, kome ne bi bila poznata požrtvovnost i junaštvo rumunjskih Židova još iz doba balkanskoga rata. Tada su u Rumunjskoj živući Židovi, odmah nakon proglašenja mobilizacije cjelokupne rumunjske vojske, izim pod pušku pozvanih Židova, sastavili „Židovsku dobrovoljačku satniju“ u koju uvrstiše izključivo Židove od 18—60 godina. Ovu su satniju stavili na raspolaganje rumunjskom vrhovnom zapovjedništvu, da ju uvrsti kao i redovite židovske vojnike pod rumunjsku zastavu, da se bore za dobrobit i slobodu domovine.

Ova je općenito poznata činjenica, naišla na sveopće odobravanje, kako kod stranih, tako i kod ondašnjih rumunjskih državnika, jer bje time pružen nov dokaz vjernosti i odanosti rumunjskih Židova, koji ne uživaju građanska prava, prama zemlji, u kojoj su ugledali svijet.

Ova pripravnost i požrtvovnost „odanih i vjernih Židova“ — kako ih tada nazvaše — duboko se je dojmila i samoga kralja. Tronut ovom vjernošću, obećao je kralj poboljšanje položaja i priznanje političkih prava. Ali to bijaše samo obećanje u časovitom oduševljenju, jer već prvi pokušaj u tom smjeru ondašnjeg ministra unutarnjih posala Take Jonescu donio je Židovima silna razočaranja.

Kad je Europa još prije priznanja Rumunjske slobodnom državom prešla na pitanje Židova u Rumunjskoj, došli su tadašnji rumunjski zakonodavci na prevejanu misao, te su ustvrdili, da u Rumunjskoj u opće ne obitavaju Židovi, već samo rumunjski držaljani i stranci. Kod rumunjskih državljana da nema razlike u priznanju, te da uživaju svi jednaka prava, dočim je pako za „strance“, — a među ove uvrstiše u Rumunjskoj tada živuće Židove — potrebna još i propisana individualna naturalizacija. Ta se individualna naturalizacija temelji na posebnom zakonu, koji mora prije kraljeva odobrenja biti primljen od „oba parlamenta“. Valja spomenuti činjenicu, da je u doba, kad je zakon odobren i u krepost stavljen, živjelo u Rumunjskoj oko 250.000 useljenih Židova, od kojih nije gotovo ni jedan uživao državljanstvo, te je tako u jedan mah tim prevejanim tumačenjem zakona ondašnjih

rumunjskih ministara lišeno tisuće i tisuće Židova zakonitim putem svih prava. Stupanjem ovoga zakona u krijepost biva individualna naturalizacija od tog časa sverjedja, dočim se pako iznimni zakoni, koji se odnose na ovu naturalizaciju, množahu iz dana u dan. Tako je učestvovanje Židova u bilo kojoj grani rumunjskog javnog života, bilo vezano na državljanstvo, koje useljeni židovi nisu posjedovali. Ovo državljanstvo oni još ni danas ne posjeduju, jer im se za stečenje istoga stavljaju nepremostive zaprieke na put, te je postignuće državljanstva moguće samo u vrlo rijetkim, što više možemo ustvrditi, gotovo u posve iznimnim slučajevima.

Obećano poboljšanje položaja, kao nagrada za požrtvovnost židovskih vojnika, nije uslijedilo. Naprotiv su posebne mjere proširene i na vojničko službovanje. Zakonom su Židovi obvezani na djelatno službovanje, a ujedno im je uskraćena svaka pogodnost, koju uživa rumunjski vojnik. Jedna takova uskrata bila je zabrana primanja židovskih jednogodišnjih dobrovoljaca u pripravnu časničku školu, iz čega proizlazi, da Židov ne može postati časnikom; jedna druga izključuje židovske vojnike od pukovnijskih promaknuća tako da rumunjski vojnik — Židov, ne može postići ni najmanji čin.

Tako je položaj Židova bivao od dana u dan sve nesnosljiviji. Oni odlučuše pošto po to poduzeti zadnji pokušaj. Sakupiše sve izdane posebne mjere i zakone i podniješe ovaj spis kralju podsjetiv ga na zadanu kraljevsku riječ.

Kralj je primio s najvećom susretljivošću podastri mu spomenspis obećavši provesti strogu istragu. Do danas u tom pogledu nije još ništa učinjeno, već se svakim danom položaj Židova u Rumunjskoj pogoršava. Ako li se ne će na budućoj mirovnoj konferenciji i ovo pitanje temeljito prorešetati i urediti, tada bi moglo doći do teške katastrofe za Židove u Rumunjskoj.

VIJESTI.

Iz jugoslavenskih zemalja.

Izborna reforma u hrvatskom saboru stupa u odlučni stadij. Mi smo već svojedobno označili naše stanovište i naš zahtjev u duhu prave demokracije, ali kako vidimo, vladajućoj stranci u Hrvatskoj nije do pravednog (proporcionalnog) zastupanja ovih skupina u Hrvatskoj, već upotrebljujući vlast u ekskluzivno-nacionalne svrhe uvadja reakcionarne viriliste. Prem smo uvjereni, da je kod nje uzaludno svako dokazivanje u tom pitanju, to ćemo ipak u slijedećem broju donijeti informativan članak, da dokažemo, kako ova reforma ne odgovara demokratskom duhu vremena, jer je uza svu tajnost i općenitost glasovanja ipak reakcionarna i intolerantna, a njeno opće pravo je često tek prazno „pravo glasovanja“, a ne „izbora“.

Drugi dopis iz Sarajeva. Čitajući zadnji broj Vašeg cij. lista svratio sam osobitu pozornost članku „Vijesti iz Sarajeva“, te budući da se nazorima nepoznatog mi autora potpunoma ne slažem, smatram svojom dužnošću, da primjetim slijedeće: Prije rata bilo je u nas dosta sposobnih sila za rad, i radilo se, ali ni izdaleka onoliko, koliko se je moglo i koliko je prema našim prilikama bilo potrebno.

Podjimo u školu! Tu sjede djeca zureći u zid neznajući ni sami za što su došli. Kod kuće je slab odgoj, a vjerouči-

telji su se služili zastarjelom metodom u obučavanju. To je dovelo do toga, da je većina počela davati svoju djecu u državne škole s motivacijom „Talmud-tora je samo za fukaru“. U državnim je školama bio propisan vjeronauk samo, da se udovolji zakonu. Tu su opet bili zastarjeli vjeronučitelji i prema tome takodjer zastarjela metoda obučavanja. Odatle dolazi, da je većina dobila neku apatiju, prema onome, što bi joj moralo da bude najsvetije, a kao posljedicu imamo, da mnogi od naše mladeži ne zna jevrejski moliti, a niti ne zna što znači biti „Židov“.

U taj kaos dirati svatko se je ustručavao, te bi to sve moglo uroditi još gorim posljedicama, da nije u pravi čas stigao vrlo poštovani nadzornik g. S. Djaen.

Jednim pogledom upoznao je manjkavosti u obrazovanju naše budućnosti, naše mladeži, te je on uz pomoć gosp. nadrabinera dra M. Levi-a započeo reformirati već truli sistem obuke.

Da upoznaš taj preokret, ne treba mnogo ispitivati, već je dostatno promatrati današnju omladinu.

Vidiš mališana, jedva mu je 6 god. a on ti već ponosno kazuje ukućanima slike iz jedne knjige (Sefatenu) vičući veselo: Ze Ec, Ze Aron i t. d. Male curice, koje polaze školu kod sestara-pričaju, kako uče vjeronauku, kod koje im učitelj pripovijeda o mnogim događajima židovske povijesti. Uz to razumiju prilično hebrejski, a znadu i da su Židovke. Srednjoškolci dolaze bogoslužjima i predavanjima u školskom hramu. A odrasli? Nijesu ni oni zaboravljeni. Premda traje rat, te ubija ljudima smisao za svaki kulturni rad, ipak se marljivo pjeva, uči i obavljaju pokusi, a jednog lijepog dana izlaze oni mališani, od kojih se nebi ništa nadali, te nam majstorski odigraju koji komad ili epizodu iz židovske historije.

Za sve to treba energije, treba strpljenja. Ali taj rad nije uzaludan, već možemo ponosito reći, — dadne li Bog, te nam naš poštovani g. nadzornik Djaen ustraje u tom radu — da ćemo imat za kratko vrijeme svijesno i radino židovstvo, koje će biti u svako doba spremno, sve svoje žrtvovati za ideale svojih velikana i dobrobit svojega naroda.

Što se tiče lista, koji bi imao izlaziti, bilo bi poželjno, da se to čim prije zbude, ali kako čujem ne raspolazu još sa potrebitim silama. Za eventualno fuzioniranje, što pisac napominje, niješam, jer mislim, da je novinstvo važan stup narodne snage, te je zato i svrha svakoga naroda, da ga što više proširi.

„Moriah“ ponovno je započeo svoj rad, a što se tiče „Nationalvereina“ mislim, da društvo, čiji su članovi na bojnopolju, ne može opstajati. Salamon Papo.

Sarajevo, dne 22. novembra 1917.

Odlikovanje. Zastavniku u pričuvijedne dom. p. p. gosp. Hinku Ledereru, koji je još 1914. pao na ruskom bojištu, podijeljena je nakon smrti srebrna kolajna za hrabrost II. razreda.

Dječja predstava uoči Hanuke. Odbor židovskih djevojaka priređuje u subotu dne 8. prosinca u velikoj dvorani Hrvatskog konzervatorija „dječju predstavu“ s prigodnim programom. Prikazivat će se igrokaz za djecu. Na programu biti će još pjevanje, ples, deklamacija i živa slika. Početak točno u 6 sati na večer. Čist prihod namijenjen je židovskim dobrotvornim svrhama. Nadamo se, da će židovski roditelji sa svojom djecom u velikom broju doći na ovu dječju predstavu, kojoj je svrha, da

ugodno pozabavi naše malene, a ujedno da u njima probudi smisao i ljubav za židovstvo.

1000 pretplatnika! Brojke govore više nego li riječi. One nam dokazuju, da je zanimanje naših Židova za židovska pitanja sve to veće, a istodobno da je bio bez pravog temelja sud onih Židova, koji govorahu, da je naš list suvišan. Oko „Židova“ okupilo se svijesno židovstvo jugoslavenskih zemalja monarkije, ono židovstvo, koje želi zajedno sa Židovima ostalih zemala da radi za ostvarenje naših idejala. 1000 pretplatnika, to znači prirast snage ne samo za svijesni dio židovskog pučanstva ovih zemalja, već je to prirast snage za cijelo židovstvo.

Iz drugih zemalja.

Austro-ugarski ministar vanjskih poslova i cionizam. Sredinom listopada boravio je u Beču g. dr. Artur Hantke član užega akcionog odbora svjetske cionističke organizacije. Tom prilikom primljen je od ministra vanjskih poslova, grofa Czernina. Kako priopćuje „Wiener Politische Rundschau“ primio je grof Czernin razlaganja dra Hantke o cionističkim osnovama „sa zadovoljstvom na znanje“.

Židovski kongres u Austriji. Dne 10. studenoga održana je u Pragu obilno posjećena skupština, na kojoj se raspravljalo o pitanju: Pravo samoodredjenja naroda i Židovi“. Stvoren je zaključak, koji veli, da je za obranu prava židovskog naroda prijeko potrebno demokratsko zastupstvo židovstva u Austriji, pa stoga da je potrebna organizacija svih austrijskih Židova i održanje kongresa. Za saziv kongresa izjaviše već i druge skupštine, pa su već u toku predradnje. Kongres će se baviti u glavnome ovim pitanjima austrijskih Židova: Priznanje prava židovskog naroda, uzpostava Galicije, emigracija u Palestinu, skrb za mnogobrojnu židovsku ratnu siročad, kulturna autonomija, demokratizacija bogoštovnih općina itd.

Cionistička konferencija u Poljskoj. 28. listopada i slijedećih dana održana je skupština „Cionističkoga udruženja za Poljsku“. Nazočno bijaše 360 izaslanika iz svih krajeva nove Poljske, a to znači, da je 40.000 orgazovanih cionista, koji su platili šekel, sudjelovalo u izborima za konferenciju. Ako se uzme u obzir, da je cionistički rad tek započeo da se normalno razvija, to je gornji broj impozantan. Ako tome još dodamo, da se je za nedavno provedenoga pučkog glasovanja (plebiscita) izjavilo u Poljskoj 260.000 židova obogspola za preporod židovstva u Palestini, tada postaje jasno, da je usprkos svih neudača, narodna svijest poljskih židova jaka a zanimanje za cionistički idejal vrlo živo. Uz cionizam pristaju radikalna omladina, kao i konzervativni ortodoksi, radnici i građani. Stoga suna spomenutoj konferenciji bili na okupu zastupnici raznih smjerova i staleža. Uza sve protivštine, koje su došle na površinu, ipak je sve rasprave provejavala velika ljubav za židovski narod. Stvoreni su znameniti zaključci, koji se tiču izgradnje organizacije, samoodredjenja naroda, Palestine, ravnopravnosti, školskog zakona, židovskog općinskog štatuta i drugih savremenih znatnih pitanja.

Židovski narodni savjet u Ukrajini. Židovsko novinstvo priopćuje znamenitu vijest, da je ukrajinska Rada stvorila zaključak o osnutku „Židovskoga na-

rodnoga savjeta“. Svrha je ovoj novoj ustanovi, da riješava sve židovske političke poslove. Ona će biti prema Radi zastupnik ukrajinskog židovstva. 18. listopada održana je utemeljiteljna sjednica uz sudjelovanje pet židovskih stranaka: cionističke, pučke stranke, Bunda, Poale-Zion i ujedinenih socijalista, pa je zaključeno provedenje raznih prešnih poslova. Prije svega, da se izradi štatut za židovsku autonomiju, započne reforma organizacije žid. bogoštovnih općina, ishodi ravnopravnost za žid. jezik, i omogući razvitak škola.

Velike manifestacije za Palestinu u Engleskoj. Koncem listopada održane su u svim mjestima britanskog carstva, gdje god obitavaju Židovi, velike, izvanredno posjećene skupštine: U sinagogama, bogoštovnim općinama, udruženjima, ložama i raznim drugim židovskim uredbama. Održane su i javne manifestacije uz veliko učestvovanje svih slojeva i smjerova. Ovoj akciji pridružile se udruženja „Trade Union“, „Ujedinjene židovske lože“, „Orden of Ancient Maccabeans“, „Cionistička federacija“ i dr. Svagdje se govorilo samo o jednom pitanju, o budućnosti Palestine i svagdje je prihvaćena jedna te ista rezolucija ovoga sadržaja: „Neka bi britanska vlada uložila svoje najbolje sile, kako bi pri sklapanju mira ishodila da Palestina postane nacionalnom domajom za židovski narod.“

Djelovanje društva „Pro Izraele“. Ovo društvo koje je dosad djelovalo samo u Italiji, proširilo je svoj djelokrug i na Švajcarsku, gdje su već održane skupštine u Lausanni i Genevi. Članovi su društva „Pro Izraele“ sami nežidovi, a svrha je društva da podupre nastojanja za političkom i građanskom ravnopravnosti, te za kulturnom autonomijom Židova.

Američka radnička stranka za cionizam. Na kongresu u Minneapolisu prihvatilo je „Amerikansko udruženje za radništvo i demokraciju“ rezoluciju, iz koje priopćujemo ovaj stavak: „S obzirom na to, da izmedju malih naroda, jedini Židovi nemaju svoje vlastite zemlje, svraćamo pozornost predsjednika Wilsona i međunarodnoga kongresa, koji će raspravljati o uvjetima mira, na opravdane zahtjeve Židovskog naroda za uspostavom narodnosne domaje u Palestini, na temelju autonomije“.

ŽIDOVSKI NARODNI FOND.

Iskaz za jugoslavenske zemlje austro-ugarske monarhije. Adresa za listove Ž. N. F. Zagreb, Petrinjska ulica 22. Za novce: »Banka za trgovinu, obrt i industriju,« za tekući račun Ž. N. F.

Unišlo od 9. XI. 1917. do 24. XI. 1917.

Hrvatska, Slavonija i Dalmacija.

Opći darovi.

Zagreb. Umjesto čestitke obitelji Lederer povodom rođenja malog Ernesta: Anka Sauerbrunn K 2— i Mirjam Weiler K 1— Hans Hochsinger K 15.— Dr. Karlo Weissmann K 10.— Ukupno K 28.— Dugaresa. Umjesto vijenca na odar gospodji Barbari Leicht, Marko Blau K 10.— Ukupno K 10.— Virje. Lavoslav Pollak prigodom odlikovanja njegova sina Dr. Feliksa Pollaka zlatnim krstom s krunom na vrpici kolajne za hrabrost s mačevima K 10.— Ukupno K 10.—

Zemun. Po Vitj Becherano: U sefardskom hramu darovahu Moritz Sasson K 20.— žid. omladina K 10.— Ukupno K 30.—

Samooporezivanje.

Zagreb. Po Slavku Brüll: Mijo Taussig K 3.— Arnold Herrmann K 6.— Regina Weiller K 3.— Vilko Spitzer K 6.— Breyer Mirko K 150, Betlheim Milan K 4.— Hirsch Dragutin K 10.— Spitzer Vilko K 3.— Deutsch Šandor 5.—, Simon Spitzer K 21.—, Josip Mevorach K 7.— Ukupno K 6950.

Škrabice.

Zagreb. Literarni sastanci žid. omladine K 2550. B. Neumann K 7.— Ukupno K 3250.

Kostajnica: Hinko Lederer K 7518 Ukupno K 7518.

Maslinova drva.

Zagreb. Dr. Karlo Weissmann za Gaj junaka Bar Giore K 10.— Marijana Müller na ime Roze Müller K 10.— Ukupno K K 20.—

Zlatna knjiga.

Slatina. Helena Kohn na ime pokojnog joj muža Alberta Kohna K 240.— Ukupno K 240.—

Darivanje zemlje.

Zagreb. Sabirni arak Ruže Rechnitzer K 1614. Ukupno K 1614.

Za evakuirane Židove.

Zagreb. Ignatz Lederer prigodom Brithmile svog sina Ernsta K 35.— istim povodom mjesto čestitke obitelji Adler-Haas K 20.—, Marijana Müller K 1.—, Artur Steiner K 10.—. Ukupno K 67.—

Zemun. Prigodom zaruka David Sasson i Hermina Neumann sakupio član zem. žid. omladine K 73.—. U sefardskom hramu darovao Josef Darsa K 5.— i Isak M. Darsa K 4.—. Ukupno K 83.—

Mišmar.

Zagreb. Lt. Žiga Neumann za studeni K 12.—. Ukupno K 12.—

Roba.

Zagreb. Ž. N. F. K 2940, B'noth Zion K 4730, Josip Mevorach na račun robe K 16.—. Literarni sastanci žid. omladine K 5210. Ukupno K 14440.

Dječje sabirne knjižice.

Zagreb. Šandor Pfeifer K 4.—. Ukupno K 4.—

Osiijek. Ostatak K —83. Ukupno K —83.

Bosna i Hercegovina.

Opći darovi.

Šamac. Palomba Kabiljo K 40.—. Ukupno K 40.—

Sarajevo. Po Jakobu Astu sabirni arak Bernharda Gaona K 2380. Ukupno K 2380.

Samooporezivanje

Sarajevo. Po Jakobu Astu: Bernhard Gaon K 2.—, Moses Almuzlino K 1.—, Jehuda Montiljo K 1.—, Rafael Kabiljo K 1.—, Isak Kabiljo K 1.—, J. Alkalay K 4.—, Moses Almuzlino K 1.—, Jakob Ast K 2.—, Albert Papo K 2.—, Isak Kabiljo K 1.—, Abraham M. Ast K 1.—, Jehuda Montiljo K 1.—. Ukupno K 18.—

Prijedor. Gustav Seidemann K 5.— Ukupno K 5.—

Škrabice.

Sarajevo. Jakob Ast K 4.—, Pepi Ast K 566, Nachman Papo K 632, Salomon i Moise Salom K 1048, Jakob H. Montiljo K 143, Jakob H. Montiljo i sinovi K 1070. Ukupno K 3859.

Maslinova drva.

Banja Luka. Po Albinu Poljokan na sijelu gospodje Tine Poljokan sakupljeno K 20.— za dva drva na ime Tine i Bukus Poljokan. Ukupno K 20.—

Prijedor. S. Gerö darovao jedno drvo u gaju Gideona Seidemann K 10.—. Gustav Seidemann u gaju istog povodom godišnjice smrti svojih roditelja A 10.—. Ukupno K 20.—

Zlatna knjiga.

Žepče. Salomon Musafija K 10.—. Ukupno K 10.—

Roba.

Tuzla. Ignatz Rosner K 20.—. Ukupno K 20.—

Banja Luka. Pepi Poljokan K 660. Ukupno K 660.

Srbija.

Maslinova drva.

Beograd. Dr. David Fuhrmann za gaj junaka Bar Giore K 10.—. Ukupno K 10.—

Unišlo je dakle iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije K 84255
iz Bosne i Hercegovine « 20199
a iz Srbije « 10—

T. j. svega: K 1.05454

Gaj junaka iz jugoslavenskih zemalja. „Jüdische Zeitung“, Wien donáša ovaj proglas poručnika 3. p. p. Morica Ozmo, koji je ujedno poslao 100 K za deset maslina u Herzlovoj šumi.

Braćo istomišljenici!

Mnogi naši ponajbolji junački izginuše. Dužnost pieteta i zahvalnost nalaže nam da častimo uspomenu židovskih junaka, koji su krv i život dali braneći domovinu. Valja im podići trajan i dostojan spomenik, osnutkom »Gaja junaka jugoslavenskih zemalja«, Pojedina drveta i vrtovi ovoga gaja neka nose imena naših nezaboravnih. Ne zaboravite junaka, koji su se borili i koji su pali takodjer za čast židovstva!

Dječje sabirne knjižice. Dani Hanuka-blagdana zgodni su za sabiranje darova „dječjim sabirnim knjižicama“ Žid. narodnog fonda. Svako dijete, koje sabere najmanje 12 kruna, dobiti će za nagradu ukusnu medalju. Povjerenici Ž. N. F. u pokrajini, koji još nijesu primili knjižice, neka ih odmah zatraže, dok ih Zagrepčani mogu doći u Petrinjskoj ul. 22. prizemno.

Bilješke.

Ambulatorij za siromašne bjegunce u Beču. Cijonistički središnji odbor u Beču uredio je ovoga rata ambulatorij za besplatno liječenje bolesnih bjegunaca, bez razlike vjere i narodnosti. Ovaj ambulatorij djeluje vrlo blagotvorno. Od početka djelovanja do konca rujna 1917. dobilo je ukupno 105.676 pacijenata liječničkog savjeta, pomoći ili lijekova.

Dar za pogorelece u Solunu. Grčki kralj Konstantin, koji sada živi u Švicarskoj, darovao je švajcarskom komitetu „Pro Saloniki“, 10.000 franaka za ublaženje bijede pogorelaca Židova u Solunu.

Židovi u francuskom ministarstvu. U francuskom ministarstvu Fainlevé bila su dva židovska člana: zastupnik Klotz (ministar financija) i zastupnik Masse (državni tajnik u ministarstvu rata). Klotz bijaše već više put ministrom financija, pa je ostao i u novom ministarstvu Clémenceau.

Martin Buber je danas u židovstvu uz Achad Haama (Ušer Ginzberg) najodličniji predstavnik novog pokreta, koji teži za oživljenjem i preporodom starog i historičkog židovstva; židovskog duha i religiozitetu. U današnjem broju počimamo sa prevodom njegove aktuelne brošure: „Narodi, države i Cijon“, koja nam pruža jezgru njegove nauke, koja vrši tako silan upliv na mladju židov. inteligenciju, pa ćemo do zgrade donieti i jedan sastavak od Achad Haama, koga je baš Buber u mjesečniku „Der Jude“ prigodom njegove 60 godišnjice pozdravio sjajnim sastavkom.

Židovski pedagoški tečajevi u Beču. Pitanje odgoja znatno je za židovstvo isto tako, kao iz za sve druge narode, a naročito u ovo doba. Svuda se osjeća pomanjkanje sila, koje bi bile valjano spremne na području modernog odgoja i židovskoga znanja. Stoga su najodličniji stručnjaci u Beču osnovali „Židovske pedagoške tečajeve“. Na čelu ovoga pokreta stoji i poznati bečki učenjak, vladin savjetnik prof. dr. Wilhelm Jerusalem. U tečajevima predavati će se ove struke i predmeti: židovska kulturna povjest, jevrejski jezik i literatura, pedagogija, socijalan rad, židovsko pitanje, biblija i Talmud, etnografija i arheologija Židova, vjeronaučna obuka, tjelesni uzgoj, glazba i pjevanje te učila.

Smrt slikara Horovitza. Umro je portretista Leopold Horovitz, u 80. godini života. Rodom iz Ugarske, već se vrlo mlad isticao svojim uspjelim radovima. Učio je u Beču, Berlinu, Dresdenu, Münchenu i Parizu, gdje je u „Salonu“, pivom svojom izložbom pobudio sveopću pažnju Godine 1870. zamislio je sliku „Molitva u sinagogi na spomendan razorenja Jerusalema“. Da mu tipovi budu zaista vjerni, pošao je u Varšavu i ondje dugim studijem židovskih tipova sabrao toliko originalnih karakteristika, da je njegova slika izložena god. 1873. na međunarodnoj izloži u Beču pobudila svjetsku senzaciju. Slikar je odlikovan kolajnom za umjetnost. Boravak u Varšavi proizveo je u njegovoj umjetnosti preokret, te se posve odao portretiranju i na tom polju stvorio najveće umjetnine. Primio je najveća odlikovanja. Slikao je blagopokojnog kralja Franju Josipa I., te bio odlikovan počasnim znakom za umjetnost i znanost.

Sitne vijesti iz Rusije. U Odesi osnovan je Savez židovskih književnika i novinara. Skupštinom je ravnao jevrejski pjesnik H. N. Bialik. U savez mogu stupiti židovski pisci, koji priznaju temeljna načela židovskog nacionalizma. — Židovsko kazališno društvo, kojemu je predsjednikom Senator O. O. Grusenbergo osnovalo je dioničarsko društvo „Slobodno židovsko kazalište“. Svrha je novoga pothvata, da djeluje i podupire židovsku dramu u jevrejskom, židovskom i ruskom jeziku. Pod naslovom „500 godina židovske poezije“ izašla je u židovskom jeziku antologija židovske literature.

Adolf Kohut umro. Autor mnogih knjiga, biografija, te djela „Berühmte israelitische Männer und Frauen“. Adolf Kohut umro je 22. rujna 1917. u Berlinu. Bijaše star 69 godina.

Radi uvedenja električne rasvjete u hram, prodoje se vrlo jeftino:

veliki svijećnjak (luster)

za 60 svijeća.

Upitati:

Sefardsku izrael. općinu
Zenica (Bosna).

Banka za trgovinu, obrt i industriju

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. - **ZAGREB** - Jelačićev trg 4.

Dionička glavnica K 3.000.000 — Pričuve K 700.000 —

PRIMA

štedne uloške na knjižice i u tekućem računu do daljnjega sa

4% čistih

KUPUJE I PRODAJE

vrijednosne papire, srečke svake vrsti devize, strani zlatni i srebrni novac.

PROVADJA BURZOVNE NALOGE.

FINANSIRA

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, odreske i žrijebane vrijednosne papire, **daje predujmove** na vrijednosne papire, kao dionice, rente, srečke i t. d. nadalje na otvorene knjižne tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdaje kreditna pisma i čekove na sva tu- i inozemna mjesta, osigurava srečke proti gubitku na tečaju.

Tekstilne otpatke

(krpe sviju vrsti)

kupuje i plaća najbolje cijene

Adolf Krausz stariji

(od povjerenstva za tekstilne otpatke ovlašten veletržac krpami).

Osijek g. g. Županijska 59.

ALEM

je Orientalni prašak za zube, njegova je sastavina takova, da čini ono što je zubima podesno. Daje sveži dah iz ustiju zapriječuje krvarenje zubiju štiti zube od boli. Zaprečuje da zubi postanu šuplji. Čini zube bijele i zdrave. Od velike je desinfekcione snage, te vas štiti od bolesti. A što je najvažnije, neugodan dah iz ustiju odmah odstranjuje i tako omogućuje svakom da ima lijepe bijele i zdrave zube te miomiris u ustima.

Cijena originalne kutije K 1.50.

Glavno skladište

Nobilior Drogeria Zagreb

Ilica 34.

SIT U

I. hrvatska
stolarska
i
tapetarska
udruga
Zagreb
MarijeValerije ul. br. 10
preporuča
svoje bogato skladište
pokućva

SIT U

SIT U

SIT U

PAZI I DOBRO ČITAJ !!!

Tko želi sačuvati svoje zdravlje neka puši samo cigaretni papir

„GOLUB“

jer je „Golub“ najbolji papir sadašnjosti i jedini domaći proizvod.

Proizvod je „Prve hrv. tvornice“ cigaretnog papira“ Zagreb, koja tvornica zaposluje redovito 200 domaćih radnika.

Dobije se u svakoj trafici.

TVORNICA ŠTAMPILJA
ŠANDOR SCHNELLER
 REZBAR — GRAVEUR

ZAGREB

MARIJE VALERIJE ULICA BROJ 6.

PREVOZE ROBE I POKUĆSTVA U
 GRADU I IZVAN GRADA PREUZIMA

JOSIP MÜNZER
 Jurišićeva ulica broj 20.
 TELEFON 4-28. 21-95.

OBAVLJA SVAKI PREVOZ POKUĆSTVA I ROBE NAJSAVJESNIJE I NAJJEFTINIJE.

Prva hrvatska štedionica

Osnovana godine 1846.

Dionička glavnica: - u Zagrebu. - Pričuve: K 10,000.000.— K 17,000.000.—

OODRUŽNICE: Bjelovar, Brod n/S., Cirkvenica, Delnice, Karlovac, Kraljevica, Novi, Osijek gornji grad, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Varaždin, Velika gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun.
 ISPOSTAVE: Požega, Osijek donji grad, Vinica.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun.
 Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Izdaje 4 $\frac{1}{2}$ %-tne založnice
 koje imaju oprost od poreza, pupilarnu sigurnost
 i jamčevnu sigurnost.

Mjenjačnica

Prve hrvatske štedionice, Ilica 5.

Prodaje i kupuje sve vrsti srećaka, vrijednosnih papira, zlatnog, srebrenog te papirnato novca, unovčuje kupone besplatno. Obavlja burzovne naloge. Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju i akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta vrlo kulantno.

Prodaje sve vrsti srećaka na obročno otplaćivanje najkulantnije. Izdaje promese na sve vrsti srećaka. Preuzima reviziju srećaka i vrijednosnih papira besplatno. Osigurava srećke proti gubitku u tečaju. — Preuzima u pohranu vrijednosne papire. Iznajmljuje pojedine pretilnce Safe-pohrane.

Glavna kolektura kr. povl. razredne lutrije,
 Prodaja srećaka kr. držav. lutrije.

Hrv. sveobća kreditna banka

dioničarsko društvo

u ZAGREBU, Ilica 25, i podružnica u Karlovcu

Uloške

preuzimje uz najpovoljnije ukamaćenje na uložne knjižice ili na tekući račun, te ih bez obzira na postojeće ili buduće ustanove moratorija isplaćuje.

Svi u bankovnu struku zasjecajući poslovi obavljaju se najkulantnije.

Posebno odijelenje za prodaju sladora

Zagreb, tel. br. 621, 7371 1590.

Karlovac, telefon br. 79

Utemeljena god. 1868.

Utemeljena god. 1868.

HRVATSKA ESKOMPTNA BANKA

Ilica broj 3. ZAGREB Ilica broj 3.

Dionička glavnica 134 milijuna kruna.
 Pričuve 5,6 milijuna kruna.

Bankovni odjel.

Eskomptira mjenice i devize.

Prima novac na ukamaćenje na uložne knjižice, doznačnice ili tekni račun, te doznačuje isplaćivanja na sva tržišta tu i inozemstva.

Izdaje kreditna pisma na tu i inozemstvo.

Preuzima u pohranu vrijednosne papire i stavlja strankama na uporabu posebno uređene blagajne (Safe-Depot) pod ključem same stranke i zatvorom zavoda uz umjerenu pristo bu.

Odio za šumske poslove.

Podržaje vlastite pilane za proizvodnju svih vrsti hrastove i bukove rezane gradje.

Podržaje ljuštioniu za proizvodnju paccona.

Proizvodnja exportnesklade i drva za gorenje na veliko i t. d.

Financira šumske poslove.

Mjenjačnica.

Kupuje i prodaje vrijednosne papire.

Kupuje i prodaje inozemni kovani i papirni novac.

Isplaćuje predujmove na zalog vrijednosnih papira.

Unovčuje kupone te izžrebane papire i srećke.

Prodaje na obročnu otplatu srećke svake vrsti po jedan ili po više komada prema izboru

kupca s bezodvlačnim pravom igre.

Prodaje vlastite 4 $\frac{1}{2}$ % založnice koje su pupilarno sigurne, sposobne za svake vrsti jamčevine, kao i za vojno-ženidbene jamčevine, te su vrlo podesne za koristonosno ulaganje prištednja. Obavlja besplatno evidencu žrebanja srećaka i drugih žrebanju podrženih papira.

Hipotekarni odjel.

Podjeljuje na zemljišni posjed, a u većim gradovima i na najamne kuće Hipotekarne zajmove na amortizaciju.

Podjeljuje na temelju grad. nacrti i troš. u većim gradovima Amortizacione zajmove kao gradjevne vjeresije.

Podružnice: u Osijeku, u Vinkovcima i Petrinji.

Javno skladište: u Zagrebu.